

LÁZÁRY RENÉ SÁNDOR
NÉHÁNY EGYKORI KÖLTEMÉNY

Lázary
René Sándor

Néhány
egykori költemény
(Válogatott versek, 1899–1919)

Válogatta és közléteszi
Kovács András Ferenc

A Bookart kiadása
Csíkszereda, 2019

Prelúdium egy Lázáry-válogatáshoz

LÁZÁRY RENÉ SÁNDOR még a XIX. század második felében, Lázáry Ferenc és Marie-Sophie Baray első gyermekeként, 1859. szeptember 17-én született Kolozsvárott. Iskoláit szülővárosában végezte. Felsőbb tanulmányait is a kolozsvári univerzitáson kezdhette el, de hamar Franciaországba távozott – huzamosabban ott folytatta, igaz, hosszabb-rövidebb intermezzókkal, Párizs és Montpellier egyetemén. Többek között klasszika filológiát hallgatott, kiváló romanista hírében állott, de ez még távolról sem bizonyított. Mindenesetre latin és francia szakos tanár lett. Kései hazatérte után is elég sokat bolyongott – nehezen, alig tudott hosszabb ideig el-elhelyezkedni valahol, szinte képtelen volt kitartóan megülni, megmaradni egy-egy munkahelyen, bármilyen munkakörben vagy beosztásban is dolgozhatott. Egy ideig még tanügyi hivatalnokként is tevékenykedett, de mégsem lehetett rendes vagy kinevezett – csak néha meghívott, esetleg kiegészítő vagy helyettes tanár. Voltaképpen egész életében magántanárként működött csupán – ez lett a főfoglalkozása. 1890-től már főleg Marosvásárhelyen élt, ha éppen nem másutt tartózkodott, mert ha tehetett, meglehetősen el-elűnt – űzöten, folyton nyughatatlanul meg-megfutott a városkából, mert (akárcsak már ifjabb korában is) gyakorta, hosszan és sokat, s tán sokfelé utazgatott a kontinenseken, de persze, mindig visszatért a földi messzeségekből, hogy más földi közelségekben és más világi közelítésekben vergődhesen tovább. Végére így volt, s végül is Marossárpatakon halt meg 1929 őszén, október utolsó vagy november első napjainak valamelyikén.

REKONSTRUÁLNI LÁZÁRY SORSÁT utólag már (és most még) elég nehéznek mutatkozik, hiszen kanyargós, szaggatott, olykor szenvedélyesnek, tán kissé hányatottnak is tűnő életútja sem rajzolható meg pontosan – homályos részek, rések, hézagok,

ISBN 978-606-8994-19-2

© Kovács András Ferenc, 2019
© Bookart, 2019

hiátusok, rejtélyek és hiányok bőven adódnak. Tisztázhatatlan egyelőre szinte minden. Nincsen elég Lázáryra vonatkozó kor-dokumentum, magányos, emberi és poétai pályaképe is alig adható. Nagyon kevés konkrét adat maradt utána – csak annyi, amennyi a hátrahagyott költeményeiből, a versek datálásából, illetve különféle töredékeiből, apró és elegyes följegyzéseiből egyáltalán kiolvasható még. Nem tudhatni azonban, hogy éppen egy jelentős, fontosnak tetsző és föltárandó költői hagyaték korszakos darabjai között kutatunk-e? Mert néha úgy tűnik, hogy (miként óvatlan, rossz, műkedvelő régészek) csupán egy föltárhatatlan, beláthatatlan kiterjedésű hajdani romváros, avagy egy ismeretlen terjedelmű életmű fölösleges, forró homokba süppedt törmelékei fölött sétálgatunk, toporgunk, járkálunk föl-le öntudatlanul.

SOK RÉTEG LÁTHATATLAN kézirat, köteg, végleges változat és bevégzetlen, abbahagyott variáció, rengeteg verscsíra vagy rögtönzés rakódhat egymásra még. Sok reszti és sok változat maradt utána. Lázáry többször is átírta, átjavította, átmásolta a végül hátrahagyott verseinek, feljegyzéseinek (feltételezhetően) teljes anyagát. Kínosan, hosszabb megszakításokkal, elhallgatásokkal, eléggé rapszodikusán írt – roppant rendszertelennek vélhetően... Mégsem rendszertelenül, hiszen a huszadik század tízes éveitől maga kezdte el rendszerezni (külön kötetekbe, ciklusokba válogatni, vagy csak pusztán az életének időrendjébe rakni) verseit és töredékeit. Első versei még 1874 nyarán, az utolsók pedig 1929 őszén keletkeztek. Lapokban publikálni (mostani ismereteink szerint) semmit, sehol sem publikált – életében egyetlen kötete sem jelent meg. Költeményeit bizonyára csak keveseknek, csak a családnak és szűkebb baráti körének, csak a közeli vagy távolabbi jó ismerőseinek mutathatta meg, küldhette el levélben, esetleg. A korabeli Magyarországon és Erdélyben (Budapesten, Debrecenben, Nagyváradon, Kolozsváron, avagy Marosvásárhelyen is) csak néhányan, igen kevesen ismerhették, de szerte a nagyvilágban, a nyugati külhonokban (például a francia földön és Angliában) azért jónéhány rokona és régi barátja akadt még... Főleg a hozzá legközelebbi lélek: Lázáry Etelka Atala, azaz családi, gyermekkori becenevén: Lea, Leácska, a húga, aki a tizenkilencedik század nyolcvanas éveitől már Párizsban élte le életét.

MŰKEDVELŐ? AVÍTT? POÉTA volt-e végül is, vagy csak egy költelmi kalandor, egy méltán elfeledett dilettáns, nagyon ódon – no de költő volt-e egyáltalán Lázáry René Sándor? Csak annyi tudható, hogy költeményeinek legelső (bár elenyésző) része, csupán egyetlen vékony köteg verse még 1992 augusztusában került elő a marosvásárhelyi Molter Károly-féle, irodalomtörténeti jelentőségű hagyatékából. A hirtelen, sőt: hihetetlen fölfedezést követő filológiai kutatómunka, illetőleg a nehéz és szövevényes életrajzi nyomozás eredményeképpen még jónéhány lappangó Lázáry-kéziratra bukkantunk később – kezdetben kisebb, aztán mind nagyobb adagokban, de szinte mindig véletlenszerűen, a Teleki Téka állományában, továbbá más, korabeli (részben családi, részben baráti) hagyatékokban is. Igen terjedelmes, bár eléggé szétszórt lírai életműről lévén szó, még a Lázáry-versek és verstöredékek, változatok meg másolatok, átírások és fordítások, vagy költői fragmentumok számát tekintve sem bocsátkozhatunk elhamarkodott számításokba, sem előzetes mérlegelésekbe. Persze.

PERSZE, RENDEZNI, OLVASHATÓVÁ tenni mindent annyira lassú munka, nehéz kín! Hosszas idő még figyelmesen átolvasni, kibetűzni, felmérni, összevetni, cédulázni, rendszerezni, jól kikutatni, közölni, jegyzetelni, satöbbi – egy ekkora terjedelmű, enyhén labirintikus, túlzottan variatív lírai hagyatékot, egy ilyen töredékes állapotban leledző, ilyen sokféle, több helyről, több rétegből összegyűjtött szöveganyagot, mint a Lázáry René Sándor életműve... De ha mégis megsaccolható volna, akkor most megkockáztatnám azt a vakmerő feltevést, hogy jelenleg épp körülbelül 600 fölött járhat az 1874 és 1929 közötti időszakból származó, Lázárynál föllelhető és azonosítható költészeti darabok száma. Az általunk mindeddig el- és fölismertek legalábbis ennyire tehetők... Viszont a folyvást már-már egésznek mutatkozó szövegkorpusz még újabb, váratlan meglepetéseket is tartogathat számunkra – földolgozása ezért roppant időigényes, hosszú évekre rúghat, tán még egy röpké évtizedbe is beletelhet, ám kétségtelenül folyamatban van. (Mert a rejtélyes lényeg, a mindenkori poézis titka mindig magában a folyamatban van.)

POSZTUMUSZ MŰVET, POSZTUMUSZ olvasatokat tartanak kezükben még ismeretlen, de máris posztumusz olvasók. Most éppen Lázáry René Sándor legelső, és mégis posztumusz verseskötetét. Pontosabban: csak egy szűkre szabott, szerényebb, alkalmi versválogatást magából a posztumusz teljesből, annak is csak egy behatárolt darabkájából, de így is egy (majd később) eljövendő, megtervezett egészből, Lázáry összes költői munkáiból. Ezt a harmincöt verset a még fölfedezésre váró poétai életmű mintegy húszévnnyi periódusából, az 1899 és 1919 közti időszak kilencvenöt darabjából magam válogattam össze, méghozzá a Lázáry-hagyaték nagyon különböző helyeiről... Különböző verskötegekből, paksamétákból, más-más sorozatokból, besorolásokból valók – én csak a kijelölt húsz év megfelelő időrendjébe helyeztem be mindet, és így (egyéb jegyzetek nélkül) teszem közzé most őket. Talán elnézik nekem, esetleg megengedhető is, hogy eme posztumusz és legelső Lázáry-válogatás verstömbje elé is én választottam ki most kezdésül a mottót: Csontváry Kosztka Tivadar egyik kései verstöredékét. (Különleges, totális előjátéknak szántam – nyitányként tán igazán illenék Lázáry még ismeretlen versvilágához.)

MEMENTÓKÉNT PRELÚDIUMOT PRÓBÁLTAM írni egy posztumusz, magányos verseskönyv elé – viszont ez a Lázáry-válogatás is voltaképpen prelúdium csupán valamiféle reménybeli máshoz: a megsejtetthez, a teljes egészhez. Részkérdés marad még, hogy mi és mennyi mutatható föl így egy immár elfeledett lírai életműből? Erre a könyvre különben az adott elszalaszthatatlan alkalmat, hogy idén százhatvan éve született, és szintúgy idén kilencven éve halt meg az, aki ezeket az egykori költeményeket írta – s talán csak bennük, általuk él, bolyong még Lázáry René Sándor.

Marosvásárhelyen, 2019. október 9. és október 29. között

Kovács András Ferenc

*„Az égboltozat tele
van megszámlálhatatlan csillagokkal,
a földünk tele van
megszámlálhatatlan
intellektumokkal
talentumokkal.
Hogy hol jártak – hol nem
jártak, keressétek a vándor
madarakkal.”*

(Csontváry Kosztka Tivadar)

Álom a lét

*„A vida é sonho.
A világ iszonyú.”*

Álom a lét: a gyerek fiatalkán
Szunnyad a férfi szívében.
Álma se sejtethi még: mire
Ébred az agg a halálban?

Maros-Vásárhely, 1899. szeptember 17.

Thanatophobia

Sötétül... Égi szürkesség sűrűlt, nyüszít
A csipkefodrá szemfedők fölött... Meredt
Mezők feküsznek, gyásztalan terek. Fagyott
Göröngyöket, vén csontokat csiszol, gurít
Gödörbe csönd – s ropogtat is, mint rossz diót
Karácsonyeste gyermekek, ha játszanak
Még boldogan, míg sárrögök s aranydiók
Görögnek át az éjszakán... Ó, csillagok!
Elfekszem én, akár a föld, fölbámulok –
S nem értem árva röptüket, nagy Istenem!
Mi lett? Mi lett, s mi lesz belőlem itt? Miért
Szeretni tudni, enni-inni, játszani,
Habzsolni szép, felélt időt, s feledni tán:
Mivégre is volt annyi vágy, csók, fájdalom?
Mivégre annyi olvasás, gyönyörködés,
Mivégre éhszomj, öntudatlan értelem –
S mért írni néha verseket haszontalan?

Sötétedem. Csak fekszem én, s csodálkozom,
Hogy negyven év milyen hamar, könnyörtelen
Suhog velem – s már nélkülem lobog tovább
Vidéki purgatóriumban életem!

Maros-Vásárhelyt, 1899. december 29-én

Berzsenyihez

Dúl-fúl, zúg Boreas, fúj a Somostetőn,
Zordon tél dühe tör fákat a dombokon –
Istenszéke körül kőhavasok farán
Szélben hörgenek ordasok.

Dermedt csönd merevül rég a Maros vizén,
Csörren, mint agathyrs ékszer, a jégszakáll –
Tisztult éjszaka jó, hótakaró ropog,
Meg-megroskad a tűz, kihűl.

Hangom hallod-e most, büszke magyar Horác,
Bús dalban honoló Berzsenyi Dániel?
Kedves Flaccusodat bújom – a könyvlepon
Lomhán pillog a lámpafény...

Nincs falernumim, óh, sem Thaliarchusom,
Én töltöm ki magam még maradék borom –
Mértékkal fogyogat, s félrefolyik, ha már
Túlcsordult a megélt idő.

Végzettel ne vesződj, lakd a jelenvalót!
Bármit hozhat a sors, semmit a holnapok –
Széjjelpörget a perc, mint leszakadt sötét
Gyöngysort Júlia melle közt.

Maros-Vásárhelyt, 1899. dec. 31. – 1900. jan. 1.

Orphica

(Héliopolisi szent töredékek)

I.

Egy isten áll Orontész partjain.
Egy isten áll és mélyen álmodik.
Talán rólunk. Nap sistereg fölötte: fény
Húsa remeg hosszan feketült sikolyokban.

II.

Majd ha kibomlik az éjszaka
Csapzott hajzata: csillagok
Sörénye csattog, ellobog...
Te akkor érkezz, jöjj, gyere:
Izzadj tajtékot, igazgyöngy!

III.

Tengeri kagylón hajt Aiolosz majd.
Küproszi szirtre lebegj!
Hajtson a vágy vizein komor szél
Rengeteg álma.

IV.

Jöjj, Kommagéné szépe, Oszroéné
Csillaga: vár Szamoszata szülötte!
Téged is áld, neked áldoz Edessza
Népe, s a papnők meztelenült kebelén
Érted reszket a gyűrt túroszi bíbor.

V.

Téged egész Babylónia áld,
Téged a tág Szeleukia tisztel,
Ha szentélyekben részeg éjeken sikoly
Vonaglik, rebben, száll ki női torkokon:
Föltornyosul, leroskad szent kéj, nászöröm.

VI.

Jöjj, ragyogó-ölü égitest, te,
Szállj le közénk, hol az Eufrátesz árad
Sarat sodorva, mint a tiszta holdsugárt
Szerelmes éjszakák és suttogások, ó,
Szállj le közénk, boríts be, szír sötétség!

VII.

Sötét szír szépség, úgy szakadj le rám, akár
Vén tengerárra barna sziklafal zuhog:
Vad, meredek levegőben izzó
Fényként szakadj, szaggass szét, falj fel, szent gyönyör!

VIII.

Széttéptük istenünket.
Ma bennünk bujdosik: tűz,
Mi lelkeinkben árad,
Testünkben áramol, hat,
Mint ritka bor... Bököd még:
Vágy thürszoszával űz, hajt,
Üvölt, zeng, rázza vérünk.

IX.

Jöjj, lakomázz, gyönyörűm,
Szíria gyöngye – a holnap
Most ne gyötörjön!
Tűnnek a földi tivornyák,
S fölmagasodnak az égilakók mind!
Ám aki itt szerelemmel, vággyal, örömmel
Élni sosem mer –
Halni se tud majd, mert sose boldog:
Bényeli lelkét éhes enyészet,
Tartarosz, Orcus,
Hol sose tombol a táncos ünnep!

Baalbek – Byblos – Bejrút, 1900 júliusában

Mint Baalbek, Byblos, Petra, Palmyra

Mint Baalbek, Byblos, Petra, Palmyra –
Magasztos lettem büszke romjaimban.
Mint díszkapuk, dőlt, csonka oszlopok
Úgy törtem égnek – s nem tudom: miért?
Keblemben, mintha Bacchus templomában,
Bürök tenyész, sivárság, s alkonyatkor
Sakál kiált királyi csarnokokban...
Csak sámiel, csak sóvár holdsugár
Süvít át rajtam, fölhevült kövek közt:
Kopár vagyok, miként halotti város,
Sziklákba vajt, vakító műremek,
Kifosztott sír, kincsház, vén üreg,
Ki önmagával telten álmodik még,
S nem áhítoz, csak semmiségre ásít,
És gőg gomolydul mélyén, szent sötétség,
És áspiskígyók lakják, skorpiók,
Mert elhagyták már minden istenek,
S a földi fény is ritkán látogatja,
De félhomályban néha fölragyognak
Csillagzatok, jelképek, szép talányok
Kövült szívének forró frízein...
Jaj, mennyi pompás, rejtett, tört faragvány:
Bálványok, torzók, titkos bestiák,
Szerelmi papnók mind szétmállanak benn,
Zsúfolt idők fojtó indázatában...

*Költöttem lóháton, Vádi-Múza felé menet,
a nabateus Petrában időzvéen, 1900 augusztusában*

Abiság

- „1. Mikor pedig megvénhedt és megöregedett
Dávid király, bár leplekkel takargatták be,
mégsem bírt felmelegedni.
2. És mondának néki az ő szolgálói: Keressenek
az én uramnak, a királynak egy szűz leányt,
a ki a király körül legyen, és őt ápolja,
aludjék a karjai között, és melegítse fel
az én uramat, a királyt.
3. Keresének annakokáért egy szép leányt Izráelnek
határiban; és találák a Súnem városából való
Abiságot, a kit el is hozának a királyhoz.
4. És a leány igen szép volt,
és a királyt ápolta és szolgált néki.
De a király nem ismeré őt.”*

(A Királyokról írt I. könyv)

1. Ne szólj! Lopózz be hűvös éjszakámba: ágyasházamban reszketek, hideg ráz.
2. Vén láz vacogtat, mint rossz ónkupát: földindulás horpadt, ürült edényt. Az rezdül így, ha végleg ottfeledték a hálótermek ében asztalán.
3. Ne szólj! Ne késs! Lopózz be, hogyha hívlak: forró hideg lel, fájnak csontjaim.

4. Fájnak, fáznak, remegnek, szinte megrepednek, mint hangtalan sziklák a pusztaságban, ha nap hévsége s hajnalok fagya feszíti szét közömbös testöket... Úgy zengenek.

5. De kínban zengek én is. Mivel kihültem, mint egy régi kő: öreg hegységek gyűrött ráncai.

6. Hát jöjj! Lopózz be! Reszketek: borulj rám! Feküdj reám, ha féregként vonaglok, akár kiszáradt vén folyómeder, vagy szélfúvásban fázó függönyök: csillagzatok magasság fátylain.

7. Úgy fázom én. Hiába gyúl a tűz. Hiába rajtam száz rideg lepel. Hiába bújok állatbőr-halomba, ha csak magamba burkolózhatom, mikéntha bánat volnék, agg magány.

8. Kihültem én. Hiába száz lepel.

9. Hát jöjj, borulj rám: légy te lenge leplem! Légy lágyan omló álom, könnyű hullás! Légy könnyű, messzi, drága kelme, melyet sosem viselhet már a vétkező test...

10. Csupán az elme érinthet hasonlót. Netán a lelkek lassult verdesése, midőn való világuk vetkezik le...

11. Feküdj reám, boríts el, mint a fény:
melengess, mint az ifjabb nyáridők!
Úgy hullj le rám, mint délutáni
álom: légy könnyedebb csapongó
tollpíhénél... Légy könnyű, mintha
Isten rámlehelne.

12. Bizony mondom, hogy súlytalan
lebegsz. Könnyebb vagy apró, véletlen
madárnál, míg fekszel itt nehéz
szívem fölött, kopár, kiszikkadt
férfimellkason.

13. Akár magasló szirttetőre
tévedt kicsiny rigó.

14. Remegsz te is. Ne rebbenj el!
Ne reszkess! Ne riasszon föl vérem
döndülése, mert ismerős, mint elzúgó
vizek, kőgörgeteg vagy várkapuk zaja.
Oly ismerős az, mint lélegzeted.

15. Remegsz: egymástól némán
reszketünk, mint tengeren párhuzamos
habok, kiket más-más hullámzás
űz a parthoz. Más szellő hajt, más
hordoz szét bennünket, s megint más
hajszol légi semmiségbe. Végső morajlás –
mégis ismerős, mert vágyainknál
ismeretlenebb.

16. Ne szólj! Ne moccanj! Fedj be,
mint a csend: hallgass, melengess,
tarts a karjaidban! Hanem csak úgy,
miként kicsorbult, hűvös kardvasat.

17. Akárha sutban döglődő kutyát, ki
meglehet, hajdan királyi volt, de már
galád, csúf, gémberegt tetem. Úgy tarts
öledben engem is.

18. Mert fázom én. Megháborodtak
fürge tagjaim... De immár régen
együtt reszketünk: egykedvűen,
mint kettős cédrus fáradt ágai.
Külön s egyetlen árnyékot vetünk.

19. Úgy, Abiság, úgy tarts meg öledben!
És ne szeress, sose csókolj! A testi
valóm roncs. Csak suta vétkek összekuszált,
rossz szövvénye: didergő, drága szemétdomb,
mely önmagába roskad... Kényszerek, árva
bűnök kaparják szét kevélyen végül is azt,
ami megmaradt még. Ámde a lélek. A lelkem.
A lelkem öleld legalább,
Abiság, csak a lelkem!

20. Most csak a lelkem öleld, Abiság,
csak a lelkem. Mert fiatal vagyok én,
s agg is, akár a Teremtés. Mert telerakva a
Föld örömmel, mégsem enyém valahány: mind
mégsem enyéme.

21. Túl fiatal vagyok én, Abiság, ma
a vágyhoz: vén vagyok én szerelemhez,
túl vén tán a halálhoz is.

Jeruzsálem, 1900 júliusában, és augusztusának végén

Halott férfiak szelleméneke

(Viti Levu szigetén, lent, lebegő Melanéziában)

Sir Archibald Blacksmith-nek

Isteneink, ti a pára árján,
kik lakoztok az élő kőben, a tenger pálmatejében,
perzselt föld zsigerében, fűrgő fővény tüzeiben,
árnyék húsában, fák hús álmain is túl –
halljatok, istenek, így kiáltunk!

Minket szörnyű könyörtelenül kapartak el már,
szörnyű mélyre temettek a merész, a boldog győztesek el már.
Szörnyen sírtak a lanyhult, lágyult asszonyok értünk,
szörnyen sírtak a lelkes, ékes lányok is értünk,
szörnyen hallgattak a szikkadt, érdes harcosok értünk,
hökkent szírtak a földült habtarajokban –
halljatok, isteneink, ti némák!

Mi fekszünk moccanatlanul, megmerevülten
égre dermed az arcunk, bámuljuk zörgő szél futását:
föntebb záporok úsznak, szállnak a zengő, fellegi bárkák –
lent táncos, durva lábak, döngő talpak testünk tapossák,
földbe tipornak erős örömben!

Testházunk tartóoszlopát, húskunyhónk barna támpilléreit
szétszaggatták, kitepték tébolyult, fölbőszült tombolásban –
bordáinkat betörték, tömény sárral tömték be mindkét ablakunkat!
Jaj, hova lett a szemünk, a csodás, jaj, mennyit néztük egymást!
Jaj, hogyan is tudunk ezután mi a nők szemébe nézni?
Betojpadt tömpe orrunk – többé nem dörgölözhet
más archoz vágyakozva, más orral sem piszézhet.

Jaj, hogy lehullt nagy állunk, szájunk csonka gödör lett!
Jaj, hogyan is fogunk még enivalót, nőt venni magunkhoz?
Jaj, de miképp lehet majd más ajkakat ízlelgetni,
csokolózni hosszan, harapdálni, szaglászni egymást – kedvesünk
keblébe, szép nyakába bújni, bőrét fölszippantani?

Minket nő nem ölelhet, magához sem szoríthat senki már!
Beroskadt bomlott mellkasunk, betört szívünk bús boltozatja –
tüdőnk se sóhajt, nem fújtat, zihál soha már hörgő, vad szerelemben!
Vércafatok, leszakadtak a rossz inak, izmok a hajdani vázról!
Combcsonjtjaink letörtek, senkire sem fonódnak – már soha
rá se feszülnek formás combokra a holdas, a síkos fényű, hajnali fűben!
Harapni termett fogsorunk kidőlt – sötét rögök közé kipörgött.

Mi többé nem fogunk sugárzón fölnevetni, sem mosolyogni
a földi szépre – bókoló, sokat beszélő, csókdosó szánk
szétrohadt... De szétszórták ölelgető karunkat is – hajítófát
sem ér, vadászbótot se vethet, dárdát, se tinkarúdat nem markol,
nem dob, messzire elhajították, kutyául elveszett a jobb kezünk,
s kőkarvalyunk két játszi, pajkos szemgolyója elgurult:
megdőndülő, kútdöngető páros kövünk, jaj, szétgurult!

A szúnyog duzzog, rólunk dunnyog, ránk panaszkodik:
„Mit bánom én, hogy meghaltak, hogy mind elmentek ők!
De tőlem zöngé, bűgő fülkagylóikat is elvitték!”
A döglégy dühöng, rólunk dönög, ránk panaszkodik:
„Mit bánom én, hogy meghaltak, hogy mind elmentek ők!
De tőlem mély szemük fölbuzgó, friss forrásait is elvitték!”
A hangya nyüzsög, rólunk nyűgöl, ránk panaszkodik:
„Mit bánom én, hogy meghaltak, hogy mind elmentek ők!
De tőlem a fölmeredő, tar cetfogukat is elvitték –
a tenger szőrén fölmerülőt, csőröscet makacs agyarát,
Istenek, ó, ti a pára árján!”

Halljatok, Istenek, így kiáltunk!
Szúnyog, zöld légy, csípős hangya se bánja halálunk!
És ti sem, Istenek, ti némák, távoli árnyak!
Egyszer voltunk, lehetünk itt mi csak, s már úgy vagyunk,
miként ti – szerteszórva, mindenütt, sehol.

*Nem fordítás, inkább játékos átirás, hosszabb variáció
egy óceániai, a Fiji-szigetéről származó halotti síralomra.
Az eredeti szöveg forrása B. H. Thomson 1895-ben,
a **Journal of the Anthropological Institute**-ben közölt
munkája: a **The Kalou-Bu (Ancestor-Gods) of the Fijians**.
A kiadványt Archibald Blacksmith-től kaptam 1897-ben,
még Egyiptomban, de az én „szelleménelem” csak később,
Vásárhelyen készült el, 1901. márc. 17-21. között.*

Villoni sírvers

Pocsékba ment a nyelvi düh... *Item:*
Pocsékba minden versbe nyútt hitem.
Gyalázatos világra idelenn
Nincs több szavam, hitem, se hitelem.
Halandó lény, nyüveknél boldogabb,
Ki síromon elvégzed dolgodat –
Rohadj reménybe, mint zsvány az ágon,
S himbáljon vágy a leprás holdvilágon.

Maros-Vásárhelyt, 1906. október 18-án

Önarckép, visszfény Párisból

*„A Szajna partján él a Másik,
Az is én vagyok, én vagyok,
Két életet él két alakban
Egy halott.”
(Ady Endre: A Szajna partján)*

A Szajna partján élt a Másik,
Az is én voltam, én voltam:
Fél éltet éltem két alakban,
Tékozlón, szinte félholtan.

A Szajna partján éltem én is,
Ha mikor éppen én voltam:
Magam lányokra, szép szavakra
Elosztogattam, szétszórtam.

A Szajna partján én is, én is,
Még a nem-én is én voltam:
Mélyemben, mint sötét folyóban
Csak tükröződő fényt hordtam.

Maros-Vásárhelyt, 1906 novemberében